

ΚΡΑΒΑΡΑ

(Ὁδοιπορικαὶ σημειώσεις)

Συνέχεια· ἴδε σελ. 309

Μετ' ὀλίγον εἴχομεν ἐμπρὸς ἀπὸ ἀμφιθεατρικούς λόφους εἰς βουνούς ἀναβαίνοντας καὶ κλείνοντας τὸν ὀρίζοντα καὶ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Πρὶν ὅμως φθάσωμεν ἐκεῖ ὅπου βεβαίως θὰ ἡνοίγοντο πάλιν αἱ κοῖται καὶ θὰ παρεμέριζον οἱ βουνοί, ἐχρειάσθη νὰ λοξεύσωμεν εἰς ἕνα νερόμυλον. Διότι ἂν ἐκεῖ ἤρχιζε τὸ τραχύ μονοπάτι, τὸ ὅποιον ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσωμεν διὰ ν' ἀναβῶμεν μετὰ μίας καὶ ἡμισείας ὥρας ἀνωφείρειαν εἰς Ἀράχωβαν. Ἐσπεύσαμεν προθύμως διότι αὕτη ἦτο τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῶν βασάνων μας τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς ὅτι καθ' ὅλην τὴν ποταμοπορείαν μας ἐπὶ τοῦ Φιδარი καθὼς κ' ἐπὶ τοῦ Μόρνου, δὲν συνηγήσαμεν τὴν δάφνην. Ποῦ ἡ γειτῶν Αἰτωλικὴ γῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας φέεται κατὰ λόχμας ῥωμαλέα, ἡ ἄλλοτε ὑπερήφανος αὐτὴ ἐρωμένη τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλὰ τὸ ζῆλευτὸν φυτὸν στέφει μόνον τὰ μέτωπα ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ τὰ χρώματα ἐνδόξων τόπων· ἐνῷ ἡ Ναυπακτία ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τοῦ Ἀγῶνος ἐλέγετο καὶ ἦτο πάντοτε *Ἐπικητος*.

Γ'

Ἀράχωβα.—Σλαῦοι.—Ἐν τῇ παραδόσει ἡ ἱστορία.—Σισμαναῖοι καὶ Ἀλῆ πασᾶς.—

Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλία—Εἰκὼν τοῦ Θαναδοῦλα Σισμάνη.

Ἡ Ἀράχωβα δὲν εἶν' ἐκείνη, ἣν ἐδόξασε κατὰ τὸν ἀγῶνα ὁ Καραϊσκάκης. Τὸ ὄνομα τοῦτο, κατὰ τὴν σλαυικὴν ἀπαντᾶται εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅρηνά πάντοτε, ὅπου βεβαίως κατόκησαν Σλαῦοι κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους.

Ἡ ἐν λόγῳ Ἀράχωβα εἶνε θερινὴ ἔδρα τοῦ δήμου Κλεπαῖδος καὶ ἔχει περὶ τοὺς 700 κατοίκους. Αἱ οἰκίαι τῆς εἶνε κατεσπαρμέναι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἐπὶ τῆς ὁσφύος τοῦ βουνοῦ, μεμακρυσμέναι ἢ μία τῆς ἄλλης ἐν μέσῳ τῶν ἀγρῶν των, ὡς ἐξοχικαί. Ὁ στενὸς δρομίσκος ὁ διατέμνων καθέτως αὐτήν, χρησιμεύει καὶ ὡς ὁχετὸς καὶ κοίτη νεροῦ ἀφθόνου, κρημιζομένου ἀπὸ τῶν βρύσεων, διανεμομένου εἰς ἄρδουσιν τῶν κτημάτων καὶ τοῦ λοιποῦ κατερχομένου μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ἐχει εἰς τὸ κέντρον νεόκτιστον ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας χάριν τῆς ὁποίας πανηγυρίζει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰς 15 αὐγούστου καὶ ἕτερον ἐξωκλήσιον ὁμώνυμον πρὸς τὴν κατωφέρειαν, ὅπου πανηγυρίζουν τὴν 8 Σεπτεμβρίου. Εἶν' ἐστραμμένη πρὸς μεσημβρίαν κ' ἔχει ὀπίθεν τῆς, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ κα-

ταλῆγον εἰς τὸν ποταμὸν μηνοειδῆ φραγμὸν ἐκ βουνῶν ὑψηλῶν καὶ ὀδοντωτῶν. Ἡ ἀναβολικὴ τοῦτου ἄκρα κοκκινόφαιος, μὲ πυκνὴν γραμμὴν ἐλατῶν, ἀνερχομένων ἐν τάξει ὡς φάλαγξ στρατιᾶς πρὸς τὴν κορυφήν, λέγεται Κόκκινη· ἐπ' αὐτῆς τρέχει νερὸν ψυχρότατον. Ἡ μέση ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπλοῦται πυκνόφυτον δάσος λέγεται Παληαράχωβα, ὅπου βεβαίως ἐπηξαν κατ' ἀρχὰς τὰς σκηναίς των οἱ οἰκισταὶ τῆς νῦν Ἀραχώβης καὶ ἡ δυτικὴ—γυμνὸς προνοειδὲς βουνός—λέγεται Παληονέχωρον, κάτω τοῦ ὁποίου ἐγείρεται τὸ σημερινὸν Νεοχώρι.

Ὡς εἴπομεν τὸ ὄνομα τῆς κώμης ταύτης εἶνε σλαυικόν. Ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος χωρίων καὶ κωμῶν καὶ θέσεων καὶ βουνῶν καὶ ρευμάτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἔχει ὄνομα σλαυικόν καθὼς καὶ αὕτη ἡ ἐπαρχία. Φαίνεται ὅτι οἱ Σλαῦοι ἐπεκράτησαν παρὰ πᾶν ἄλλο μέρος εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ρούμελης.

Εἶνε γνωστὸν παρὰ τῶν ἱστορικῶν ὅτι οἱ Σλαῦοι ἀπὸ Ἡρακλείου μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου δὲν ἔπαυσαν κατερχόμενοι ὡς ἀπειλητικὴ πλημμυρὰ ἀπὸ Ἰστρου μέχρι Ταϊνάρου ὅτε ἐσλανάθη πᾶσα ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος. Οἱ Σλαῦοι οὗτοι ἐγκατεστάθησαν εἰς πολλὰ μέρη τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἰς αὐτόνομοι ὑπὸ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ζουπάνους, τοὺς φυλάρχους των, καὶ πολλάκις ἤγειραν ὅπλα κατὰ τῆς Ἀρχῆς. Ἀλλ' εἰς μίαν τούτων ἐξέγερσιν, συμβᾶσαν κατὰ τὸ 807 ἐν τῷ θέματι τῆς Πελοποννήσου, διεσκορπίσθησαν καὶ ἐξωτῶθησαν περὶ τὰς Πάτρας τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου πολιούχου τῆς πόλεως. Δὲν εἶνε δὲ δύσκολον ἔκτοτε φεύγοντες τὴν ἐλδικητικὴν μάχαιραν τῶν Γραικῶν νὰ κατέφυγαν εἰς τοὺς πετρώδεις τούτους τόπους, λίαν προσφόρους εἰς τὰς ψυχικὰς αὐτῶν ὁρμὰς καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ ν' ἀπεδιώξαν τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀλιγαριθμοὺς κατοίκους. Καὶ δὲν εἶν' ἐπίσης δύσκολον ἢ προαναφερθεῖσα παράδοσις περὶ ἐπιδρομῆς σιδηρούχων κωνόπων, οἵτινες κατέστρεψαν τοὺς παλαιούς Ἕλληνας νὰ ἐννοεῖ τὸ ἱστορικὸν γεγονός τῆς ἐπιδρομῆς τῶν φιλοπολέμων καὶ ἀγρίων τούτων ὀρῶν.

Εἶνε ἀληθές ὅτι καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾶται ἡ τοιαύτη παράδοσις. Ἀλλοτε, κατὰ τὴν ἐν Δωρίδι περιόδειαν μου ἤκουσα εἰς Μαλανδρίνον παρομοίαν παράδοσιν καὶ μοὶ ἐδειξαν ἄνω τῆς Βιδάβης τὰ Πηγὰδια τοῦ Ἑλλήνα καὶ συντρίμματα μεγάλου πίθου ἐντὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τοὺς λόγους τῶν

χωρικών, εὐρέθησαν ὅσα ἄνθρωποι, ταφέντος ἑνὸς ἀποφύγη, σιδηρορύγχους κώνωπας. Ἀλλὰ μήπως κ' ἐκεῖ δὲν ἐπέδραμον αἱ ἄγριαι αὗται φυλαὶ καὶ οἱ εἰρηνικοὶ κάτοικοι, τοὺς ὁποίους δὲν ἐθέρμαιναν πλέον αἱ ἰδέαι τοῦ ἀρχαίου ἐλληνισμοῦ, δὲν ἔφευγον πρὸ αὐτῶν πεφοβισμένοι; Ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων δύναται νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Σλαύων ἐν τῷ τμήματι τοῦτο τῆς Ρούμελης εἶνε ἡ ἀκμάζουσα ἔτι οἰκογένεια Σισμάνη. Ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶν' ἐγκατεστημένη εἰς Ἀράχωβαν καὶ ἀριθμεῖ ἴσως ὅσα καὶ ἡ κώμη αὐτῆς ἔτη. Κανεὶς δὲν γνωρίζει ἂν ἔρχεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ κανένα ζουπάνον τῆς ἐπιδραμούσης εἰς τὸ τμήμα τοῦτο φυλῆς ἢ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἐκείνου βασιλείως τῶν Βουλγάρων, ὅστις κλεισθεὶς περὶ Νικόπολιν μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ καὶ βογιάρων, ἐξῆλθεν εἴτα καὶ παρεδόθη ἀπόλεμος καὶ τεταπεινωμένος εἰς τὸν Μουράτ κατὰ τὸ 1388. Αἱ φυσιογνωμίαι τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας προδίδουσιν ἀναντηρήτως τὴν ἀπὸ Βορρᾶ καταγωγὴν ἢ δὲ περὶ τὰ κοινὰ διαφορὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Κραβαρίτας τὴν ἡγεμονικὴν. Καὶ λέγεται μὲν ὅτι περίξ τοῦ Κραθασαῖ ὑπάρχει μαρμαρίνη στήλη φέρουσα τὰ ὀνόματα δεκατριῶν ἐν ὧν Σισμαναίων, ἀπαγχονισθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν· ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ παραδόσεις, αἱ σωζόμεναι ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, δὲν ἐκτείνονται πέραν τῆς τετάρτης γενεᾶς.

Κατὰ τὰς παραδόσεις ταύτας ἀναφέρεται πρῶτος ὁ Κώστας Σισμάνης, ὅστις καὶ συνώκισεν εἰς τὴν νῦν θέσιν τοὺς διεσπαρμένους κατοίκους τῆς Παληαραχώδας. Ἦτο οὗτος βωμαλέος καὶ φιλοκίνδυνος ἀνὴρ· συχνὰ συλλέγων τοὺς ἀνδρειότερους τῆς φυλῆς ἤρχετο μετ' αὐτῶν εἰς Ἀνατολήν, ὁπόθεν ἐπέστρεφε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος πλήρης λαφύρων. Ἐκ τούτων ἔγινε πλούσιος γαιοκτήμων καὶ πλουσιώτερος κτηνοτρόφος. Μίαν φορὰν προσκληθεὶς εἰς Χόμορην ὑπὸ τοῦ νεοδιορισθέντος πασᾶ, περιοδεύοντος τὸ πασαλίκιον του, ἐξεπλάγη ἀναγνωρίσας ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ παλαιὸν συναγωνιστὴν του. Ἀλλὰ καὶ ὁ πασᾶς, ὅστις δὲν ἦτο παρὰ ὁ Κούρτ πασᾶς Βεζύρης τοῦ Βερατίου, ἐξεπλάγη ὁμοίως καὶ φίλα συνέδεσε τοὺς δύο ἄνδρας. Ὁ βεζύρης ἔχαρισε νέας ἐκτάσεις γαιῶν εἰς τὸν Σισμάνην καὶ τὸν διώρισεν ἀντιπρόσωπόν του, ἔκτοτε δὲ οἱ χριστιανοὶ ἐκάλουν αὐτὸν Γκιουὺρ πασᾶν. Ἐκ τῆς συναντήσεως δὲ ταύτης μετὰ τοῦ Κούρτ πασᾶ δύναται κανεὶς νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ Κώστας Σισμάνης ἐζῆσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ὁ Κώστας Σισμάνης ἀποθανὼν εἰρηνικῶς ἀφῆκεν ἓνα υἱόν, τὸν Ἀθανάσιον, τὸν γνωστὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Θανασοῦλαν. Οὗτος ἐδέχθη εὐθὺς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ πατρὸς

του. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ὁ Ἀλῆς ὁ ἐκ Τεπελενίου ἤρχιζε τὸ πολυτάραχον αὐτοῦ στάδιον ὅπερ μετ' ὀλίγον ἔφερεν εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν Βεζυρείαν. Φεύγων τοὺς ἀνδρείους κατοίκους τοῦ Χορμόβου τὸ ὅποιον ἐπειράθη νὰ κυριεύσῃ καὶ τὰς μορφὰς τῆς μητρὸς ἐπὶ τῇ δειλίᾳ του, μετὰ τριάκοντα παληκαρίων ἐπλανᾶτο ἀνὰ τὴν Ρούμελην ὁ Ἀλῆς ζητῶν προστασίαν καὶ ἄρτον παρὰ τῶν ἀρματωλῶν καὶ κοτσαμπασίδων τοῦ τόπου. Πολλοὶ τοῦ Εἰρημέρου καὶ Βάλτου τὸν ἐβοήθησαν. Ἀλλ' ὅτε ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ καὶ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Σισμάνη κατεδιώχθη ὡς ληστής ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁπαδῶν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ Ἀλῆς ἀνῆλθεν πανισχυρὸς εἰς τὴν βεζυρείαν τῶν Ἰωαννίνων. Ἡμεῖς γενναῖοδῶρως εὐθὺς ὅσους τὸν ἐβοήθησαν κατὰ τὰς πονηράς τοῦ βίου του ἡμέρας, ἐμελέτα ὅμως νὰ ἐκδικηθῇ ἓνα ἓνα καὶ ἀθορύβως ὅσους τὸν κατέτρεξαν. Εἰς τὸν Σισμάνην προσεποιήθη φιλίαν, ἀπερίοριστον εὖνοιαν καὶ λήθην τοῦ παρελθόντος, ἔκαμε δὲ τὸν υἱὸν του Μουκτάρ βλάμην μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Σισμάνη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην Σισμαναῖοι ἦσαν ἐν ὧν πέντε. Ὁ Θανασοῦλας ἐν πρώτοις ὑπέργυρος ἔχων υἱὸν τὸν Νικολάκην· τούτου υἱοὶ ἦσαν ὁ Γιαννάκης, ὁ Μῆτσος καὶ ὁ Γιωργούλας· αὐτοὺς δὲ ὁ Ἀλῆς ἐβουλεύθη νὰ καταστρέψῃ ὅλους ὅχι τόσον διότι κατεδιώχθη ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε, ἀλλὰ φθονῶν διὰ τὴν ἰσχύϊν αὐτῶν καὶ τὰ πλοῦτη. Ὁ τίτλος δὲν ἀπέδιδαν εἰς τὸν γέροντα Σισμάνην οἱ χριστιανοὶ καὶ ὁ λαμπρὸς γάμος ὁ τελεσθεὶς ἐν Γαλαξειδίῳ μετὰ τοῦ Γιαννάκη καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Χαραλάμπους Λογοθέτη, ὅστις ὑπερηύξησε τὴν φήμην τῆς οἰκογενείας, δὲν ἄφινεν ἤσυχον τὸν Βεζύρην.

Ὁ γάμος οὗτος μεταδίδεται ἀκόμη καὶ ἀναφέρεται ὡς μυθῶδες τι παρὰ τῇ γεροντικῇ ἡλικίᾳ ὅλης τῆς Ρούμελης. Πολύτιμα ἐφίππια καὶ φάλαρα ἐκόσμουσαν ἵππους θυμοειδεῖς κ' εὐτόνους ἐφ' ὧν ἵππευσεν ἡ ἀκολουθία τοῦ γαμβροῦ, ὁ δὲ ἵππος τῆς νύμφης ἦτο ὅλος κατὰ χρυσος. Πλοῦτη ἔφερεν ἡ νύμφη καὶ πλούτη εἶχεν ὁ γαμβρός· ἀπὸ Γαλαξειδίου διὰ Σαλώνων μέχρι Ἀραχωβῆς, ὅπου κατηυθύνετο ἡ γαμήλιος πομπὴ ἀπ' ὅλα τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις οἱ κάτοικοι ἐξήρχοντο εἰς ἀπάντησίν της μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τῶν προϋχόντων. Οἱ προϋχόντες παρέθετον εἰς αὐτοὺς γεύματα καὶ δεῖπνα· τοὺς ἵππους δ' ἐπότηζον ὅχι νερόν ἀλλ' οἶνον ἐντὸς ἀργυρῶν λεβήτων πρὸς ἐνδείξιν τοῦ πλοῦτος. Τὸ ἐπόμενον τραγοῦδι ὅπερ ἤκουσα ἄλλοτε ἐν Παρνασσίδι μνημονεύει τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ γάμου τούτου ἀλλὰ κ' ἐν ταύτῃ τὴν σλαυικὴν καταγωγὴν τοῦ Σισμάνη:

Μωρ' Χαραλαμπούλα
καὶ βαρεῖά κυρά,

Ἐξήλεψες τὰ γρόσια
τὰ πολλὰ φλωριά,
Πῆρες τὸν Κραθαρίτη
ποῦ ν' ἀπ' τὴν Βλαχιά.

Ἐκ τοῦ γαμου τούτου ὁ Ἀλῆς ἐθυμώθη καὶ πρῶτον ἤρχισε τὴν ἐκδίκησίν του ἀπὸ τοῦ γέροντος Σισμάνη. Ἄμα κατέστρεψε τὸν λέοντα κατέστρεφεν εὐκόλως καὶ τοὺς λεοντιδεῖς. Ἀύστηρ καὶ μυστικά διαταγαὶ ἀπεσταλῆσαν πρὸς ὅλους τοὺς προεστούς τῶν Κραθάρων, τοὺς συνδεομένους διὰ φιλίας εἴτε συγγενείας μετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἵνα συνεργήσωσιν μετὰ τῶν δερβεναγῶν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Θανασοῦλα· εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς δερβεναγᾶδες ὅπως ἀποστείλωσιν ὅσον τάχιστα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ του εἰς Ἰωάννινα. Ὁ Θανασοῦλας ὑποπτευθεὶς τοῦτο πολλάκις διέφυγε τὴν παγίδα, ἣν τῷ ἐστήσαν οἱ ἴδιοι συγγενεῖς, ὅπως σώσωσι τὴν κεφαλὴν των. Καὶ τὴν τελευταίαν του ἡμέραν ἀκόμη ἐνῶ ἦτο εἰς Δορβιτσάν, ἐκείθεν τοῦ Πλατάνου, ἐνόησε τὸν ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ. Μόνον ἐπρόφθασε νὰ παραγγείλῃ διὰ πιστοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ παιδιὰ του ὅτι αὐτὸς εἶνε χαμένος πλέον καὶ νὰ προφυλάσσωνται. Καὶ τῷ ὄντι τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐνῶ κατήρχετο τῆς κώμης ἐπυροβολήθη ἐκ τῶν ὀπισθεν ὑπὸ τοῦ ἀκολουθοῦντος δερβέναγα καὶ ἀπέθανεν. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ υἱοὶ του λαβόντες τὴν παραγγελίαν τοῦ γέροντος ἔδραμον μετὰ πολλῶν ὁπαδῶν καὶ τοῦ Ἀνδρίτσου, ὃν μόλις ἐπιστρέψαντα ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς εἰς Πελοπόννησον καθόδου του ἐξέινιζεν ὁ Σισμάνης εἰς διάσωσίν του. Ἀλλὰ φθάσαντες εἰς τὸ ρεῦμα τῆς Παγωνιάς ἔμαθον τὸ θλιβερὸν γεγονός· ἐν τῇ κνήρῃ των προσέβαλαν κ' ἐπυροπόλησαν τὰς πρώτας οἰκίας τοῦ Πλατάνου. Ἐπειδὴ δὲ ἀναφέρεται ὁ Ἀνδρίτσος, ἄλλο ἱστορικὸν πρόσωπον, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δύναται κανεῖν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ Θανασοῦλας ἐδόλοφονήθη περὶ τὸ 1780—1790.

Ἦτο ἀκόμη νωπὸς ὁ τάφος τοῦ Θανασοῦλα Σισμάνη ὅτε ἐχρειάσθη ν' ἀνοιχθῇ καὶ ἄλλος τάφος ἵνα καλύψῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Νικολακην. Ὁ Ἀλῆς πάλιν ἔδωκε τὰς φοβεράς διαταγὰς του. Ὁ Νικολάκης εὐρίσκετο εἰς Κοζίτσαν δι' ὑποθέσεις του, ὁ δὲ δερβεναγας, ὅστις ἀπὸ ἡμερῶν ἔμενεν ἐκεῖ ἐν τῇ Μονῇ Παναγίας τῆς Ἀμπελακιώτισσας ἐπορεύθη εἰς ἐπίσκεψίν του. Ὁ Σισμάνης δὲν ἦτο εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ δὲ Μιχαλόπουλος γραμματεὺς αὐτοῦ τὸν συνεβούλευσεν εἴτα ν' ἀποδώσῃ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν δερβέναγαν. Ὁ Σισμάνης κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη, φοβούμενος τὴν ἀπιστίαν, ἀλλὰ τέλος κατεπεισθῇ κ' ἐπορεύθη πρὸς τὴν Μονὴν μετὰ ὀκτὼ ὁπαδῶν. Ὁ δερβέναγας ἐξῆλθε παρὰ τὴν πύλιν τῆς μονῆς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Σισμάνη ἀλλὰ μόλις

πλησιάσαντα ἐπυροβόλησεν αὐτόν. Ὁ Σισμάνης ἔτοιμος ἀντεπυροβόλησεν εὐθὺς κ' ἔρριψε νεκρὸν τὸν δερβέναγαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἔπεσε θανάτηφόρως πληγείς.

Τὰ δύο ταῦτα θύματα δὲν ἤρκεσαν νὰ ἐξυμενίσωσι τὴν ἀγρίαν ψυχὴν τοῦ Ἀλῆ. Μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν γεναρχῶν ἐπόθησε τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς οἰκογενείας. Ἀπεσταλμένοι ἦλθον εἰς Ἀρχαῶβαν κ' ἐζήτησαν παρὰ τῶν Σισμαναίων τὴν Ἑλένην, ἣν ἤθελεν ὁ βεζύρης διὰ τὸ χαρμί του. Ἡ Ἑλένη ἦτο ἀνεψιά τοῦ γέροντος Θανασοῦλα δύσμορφος δὲ πολὺ, ὥστε δι' ὕβριν μᾶλλον τὴν ἐζήτησεν ὁ Ἀλῆς. Ἀλλὰ τότε οἱ Σισμαναῖοι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ δεχθῶσι τὴν ὕβριν. Ἐφόνευσαν τοὺς ἀπεσταλμένους, ἔκρυψαν εἰς ἀσφαλὲς μέρος τὴν Ἑλένην καὶ τὰς οἰκογενείας των καὶ συλλέξαντες ὁπαδοὺς, ἀντεπεξῆλθον φανερά κατὰ τῶν φίλων τοῦ Ἀλῆ. Τότε ἔκαυσαν εἰς πῆγμα αὐτοῦ καὶ τ' ἀναφερόμενα εἰς τὸ τραγοῦδι των τρία κεφαλοχώρια, τὴν Ζελίσταν τῶν Κραθάρων καὶ τὴν Γρανίτσαν καὶ τὸ Τρανὸ Χωριὸ τοῦ Καρπενησιῦ.

Εἰς τὴν ἐξέγερσίν των ταύτην ὁ Ἀλῆς τάχιστα κατέπεσεν. Ἀπέβαλε τὴν λεοντὴν καὶ ἐνεδύθη τὴν ἀλωπεκὴν, γνωρίζομεν δι' ἐκ τῆς ἱστορίας πόσον καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα ἐπετύγχανεν ὁ φοβερὸς σατράπης. Οἱ κοτζαμπασίδες τῶν διαφόρων μερῶν, ἐντεταλμένοι παρ' αὐτοῦ ἔλεγον εἰς τοὺς Σισμαναίους τὴν ἀνεκτικότητά καὶ ἀνεξικακίαν τοῦ βεζύρου καὶ παρεκίνουν αὐτοὺς νὰ προσπέσωσιν εἰς τὸν ἑλεόν του. Πολλοὶ ἀπ' εὐθείας ἀπεσταλμένοι ὑπέσχοντο εἰς αὐτοὺς ἐάν προσκυνήσωσι τὴν ἀνάκτησιν τῶν ὑπαρχόντων καὶ πολλῶν ἔτι δωρεῶν καὶ τιμῶν.

Οἱ Σισμαναῖοι βαρυνθέντες τὸν ἀλήτην βίον καὶ σαγηνευθέντες ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις ἀπεφάσισαν νὰ προσκυνήσωσι. Μὴ δυνηθέντες νὰ πείσωσι καὶ τὸν Γιωργούλαν ὅπως τοὺς ἀκολουθήσῃ, προσῆλθον οἱ δύο μόνοι, ὁ Μῆτσος καὶ Γιαννάκης, εἰς Ἀρταν παρὰ τῷ Βελῇ, ὅπως παρακαλέσωσιν αὐτόν νὰ μεσιτευσῇ παρὰ τῷ πατρὶ του. Ὁ Βελῇ πκσᾶς ἐξεπλάγῃ ἰδὼν αὐτοὺς καί, τρέφων μαλακώτερα τοῦ πατρός του αἰσθήματα ἐκράτησεν ἐπὶ ἡμέρας ἐν τῷ σεραγίῳ του τοὺς δύο ἀδελφούς, πονῶν νὰ τοὺς στείλῃ εἰς τὸ ἀπηνές στόμα τοῦ λύκου. Ὁ Πουκεβὶλ λέγει ὅτι ὁ Βελῆς αὐτὸς ἐθανάτωσε ἐν τῷ σεραγίῳ του τοὺς Σισμαναίους κ' ἐν μελοδραματικῇ εἰκόνι περιγράφει τὰ κατὰ τὸν φόνον, λέγει δὲ αὐτοὺς πατέρα καὶ υἱόν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές. Ὁ Βελῆς μόλις καὶ μετὰ λύπης, φοβούμενος τὸν πατέρα συνεβούλευσε τὸν ἑνα ἀδελφόν, τὸν Μῆτσον νὰ πορευθῇ πρῶτος καὶ παρουσιασθῇ μετὰ δώρων εἰς τὸν βεζύρην κ' ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ νὰ ὀδηγηθῇ εἴτα ὁ δεύτερος.